

Мелодії на полотні

до 110-річчя від дня народження Віри Роїк

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олеся Гончара

Мелодії на полотні

*Біобібліографічний покажчик
до 110-річчя від дня народження Віри Роїк*

Полтава – 2021

УДК 016:746.3Роїк

М 47

Укладач: *Ольга Пошибайло*

Мелодії на полотні : біобібліографічний покажчик : до 110-річчя від дня народження Віри Роїк / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара ; уклад. О. Пошибайло. – Полтава, 2021. – 32 с.

Про звичайну жінку, котра зуміла не тільки не загубитися у сплаві культур багатонаціонального Криму, а й стати повпредом української національної культури далеко за межами України. Впродовж багатьох десятиліть вона дарувала людям одну з перлин світової культури – українську вишивку.

У покажчику розповідається про нашу землячку, славетну вишивальницю – Віру Сергіївну Роїк, найбільша мрія якої була – повернутися на рідну Полтавщину, дихати повітрям дідизни, чути й розмовляти не скаліченою мовою батьків.

Даний покажчик рекомендовано колегам-бібліотекарям, знавцям та поціновувачам української вишивки, студентам, майстрам-початківцям та всім тим, хто небайдужий до нашої славної землячки.

Матеріал, не є вичерпним, подана література з фондів Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олесея Гончара.

З М І С Т

Вступ.....	С. 4-5
Біографія Віри Роїк.....	С. 6-10
Вишите життя «кримської полтавки»	
Віри Роїк.....	С. 11-17
Праця переростає у красу.....	С. 17-21
Світ у долонях.....	С.21-23
Віра Роїк. Життя після життя.....	С.23-28
Використані джерела.....	С. 29-30

Вступ

Світ, визбраний по хрестику

*До хрестиків притулитись долонями,
Відчуть, як нитками пульсує життя.
Жінка-легенда із сивими скронями.
Лелеки-роки над Лубнами летять.
Буднів доріжка завітчана маками,
Під пальцями зорями нічка ясна.
Коли було тяжко, зроду не плакала.
Стібок до стібка – і вже лихо мина.
Вся Україна узорами вишита,
Орнаменту стрічка єднає віки.
Усмішка щира і голос притишений,
Мов ніжність, легесенький дотик руки.
Заходять у душу пресвітлі спомини,
Натхнення, добро рушник и бережуть.
Сонечко ранок пробуджує променем
І вишивальниці сонячну суть.*

Юлія Манойленко

Їй судилося прожити дев'яносто дев'ять років, із яких понад вісім десятків натхненно творила — аж до останнього подиху. На самотні, колоритні й неповторні вишивки майстрині із замилюванням споглядає світ.

Навіть коли вона пішла у вічність, виставка її робіт продовжувала роками подорожувати країнами. Світ вишивок Віри Роїк надзвичайно багатий. З-під її вправних пальців випурхували райські птахи і розквітали троянди, наливалися пшеничні колоски, тягнулися до сонця листочки й травинки. Здається, вся щедра українська природа вдячно оживала на полотнах майстрині такою, якою вона бачила її очима й душею: яскравою та пишною.

Її роботи не просто красиві, це — визбраний по хрестику, по стібочку в кольорах і візерунках весь наш український світ. Триста видів техніки вишивки й ажурних мережок із 25 областей України опанувала мисткиня.

Дотримуючись традицій певного регіону, вона все ж кожен свою вишивку наснажувала духом експерименту й новаторства. Виходив зовсім новий візерунок, ще оригінальніший і досконаліший, бо художниця,

спираючись на традиційне, збагачувала його своїм індивідуальним баченням і розумінням краси. Її невтомна голочка творила диво.

Щедро ділилася Віра Сергіївна своїм досвідом у авторських статтях, а про її творчість і життєвий шлях було опубліковано безліч статей у газетах, журналах, книгах, каталогах.

Копітку роботу із впорядкування бібліографій Віра Сергіївна здійснювала з 1952 до 2002 року, а з 2003 до 2010 року. Цю роботу здійснював її син Вадим Михайлович.

Режисер В. Глинчак (м. Львів) створив фільм «А на тих рушниках Україна моя...», присвячений життю та творчості В. С. Роїк. Починаючи з 1963 р. в пресі почали публікуватися авторські статті Віри Сергіївни, а про талановиту вишивальницю з'явилися публікації набагато раніше.

Феномен Віри Роїк полягає в тому, що вона зуміла не лише поєднати стилі вишивки та її техніку творчих шкіл Полтавщини, Вінниччини, Волині та Криму, але й виховати цілу когорту майстрів (серед них і внучка Аліна, правнучка Юля), котрі примножують традиції древнього народного ремесла. Життя цієї жінки («кримської полтавки», «березівської невістки» – так її лагідно називали журналісти різних газет) – подвиг.

«Життя після життя» — так називається книга доктора Моуді, де узагальнюється досвід пацієнтів, який ті одержали під час клінічної смерті, що дає підстави фантазувати про позажиттєве майбутнє людини. Але життя після смерті може бути й іншим, не віртуальним, насиченим подіями, коли навіть перестаєш помічати, що дорогої людини немає поряд. Але як же треба для цього наповнити собою, своїм натхненням, своїм талантом, своєю любов'ю цей світ, щоб вони не вичерпувалися з роками! Про це думається, коли доторкаєшся до творчості та читаєш спогади, присвячені пам'яті великої української майстрині, вишивальниці, Героя України Віри Сергіївни Роїк. Віра Роїк – це наше надбання, яке не в змозі відібрати у нас ні смерть, ні час.

Її творчість не може не знайти відгук в душі людини. Це щось живе і тепле, зіткане руками, в що було вкладено душу і світлі емоції. За допомогою голки вона робить наш світ добрішим, світлішим, щирішим.

Біографія Віри Роїк

*«Кожен прожитий без вишивки день
я вважаю втраченим у духовному розумінні»*

Віра Роїк

Віра Роїк народилася 25 квітня 1911 року в місті Лубни Полтавської області в родині залізничника Сергія Сосюрка і художника-графіка Лідії Сосюрко-Яворської.

Коріння батьківської родини сягає у часи Запорізької Січі, реєстрового козацтва. Батько Сергій Сосюрко був директором заводу в Лубнах. Але в роки сталінських репресій його було заарештовано, й у 1943 році він помер. Місце смерті та поховання досі невідомі. По материнській лінії рід Віри Роїк бере свій початок від Яворських, нащадками якого були знамениті Карпо Значко-Яворський, осавул

Лубенського полку, та його син Матвій (церковне ім'я Мелхиседик) – ігумен та духовний наставник усіх церков та монастирів Правобережної України. Батьки були освіченими людьми, приятелювали і часто приймали в своєму полтавському помешканні Антона Макаренка, Панаса Мирного та їхнього далекого родича Володимира Короленка, який потім став хрещеним Віри.

Змалечку Віра захоплювалася і малюванням, і грою на фортепіано, і хореографією. Коли її бабуся Оксана вирішила, що настав час навчати Вірочку вишиванню, то дала онуці нитки, голку й наперсток. Віра зіпсувала кілька клаптиків тканини, поки з'явилася перша вимучена мережка. На той момент шестирічна дівчинка всією душею ненавиділа вишивання. Маленькій Вірі було куди цікавіше гасати вулицею з хлопчиками, обчищати сусідські сади, а деколи навіть битися, відстоюючи свої принципи кулаками. І дорослі залишили її в спокої. Лише років через чотири Вірі починає подобатися вишивання. Посприяв цьому письменник Володимир Короленко, у якого з Вірою склалися довірливі стосунки. Якось, коли батько жартома поскаржився письменникові, що його дівчинка не рветься бути гарною господинею і не хоче вишивати, вирішила сама для себе, що вона ще «всім їм покаже». І попросила маму зшити для неї український костюм, який потім довго вишивала хрестиком. Саме так Віра і взялася за голку: вона хотіла зустріти свій десятий день народження у власноруч вишитому вбранні, і щоб це

побачив її обожнюваний «деда» Володя. Але Короленко першої роботи своєї улюблениці не побачив – письменник помер від запалення легенів.

У дитинстві Віра була невеличкою на зріст, тендітною й дуже рухливою. Рідні називали її «Дзигною». Захопившись балетом, навчалася в балетній школі. Заклад відвідувала недовго, бо її мама, Лідія Еразмівна, не хотіла, щоб дочка присвятила себе цій справі. Натомість прищеплювала любов до вишивання, першою навчила Віру вишивати мережку. Навчалася Віра багато і охоче, і навчання давалося їй на рідкість легко. Закінчила полтавську Маріїнську гімназію. Вчилася на робочому факультеті Полтавського інституту сільськогосподарського будівництва. Успішно працювала в Лубенській артелі вишивальниць. Там само дівчина почало творчо переосмислювати народні візерунки, komponувати з традиційних елементів авторські роботи. Їх одразу ж почали вирізняти на виставках, у яких молода майстриня брала участь.

У 1923 році сім'я Віри переїхала в Ромодан, згодом – у Гадяч. У 1927 році Сосюрки повернулися в Лубни, там у 1936 році Віра вийшла заміж за Михайла Роїка. Саме вишиті її власними руками речі врятували від голодної смерті Віру Сергіївну, її маленького сина та матір – Лідію Еразмівну під час війни. До військкомату рідного міста Лубни Віра як військовозобов'язана прийшла сама, але оскільки в неї була трирічна дитина, в армію її відразу не взяли. Чоловік Михайло Роїк замість того, щоб виїхати в евакуацію зі своїм підприємством, записався у винищувальний батальйон та покинув місто разом із частинами, що відступали.

Перед окупацією Віра Сергіївна потрапила під бомбування. Вибуховою хвилею її відкинуло та накрило землею. Декілька тижнів контужена жінка з чималими переломами та пошкодженою правою рукою не могла говорити, місяць нічого не чула. Додому її доставили у гіпсовому «футлярі». Наступні два роки вона практично не вставала з ліжка. Не було сил навіть на маленького Вадима. Щоранку мати Віри виходила з дому, а разом з нею зникали роботи, розшиті руками дочки, та продати їх за гроші вдавалося рідко – цінителів прекрасного в ті голодні роки було небагато. Частіше красиві речі міняли на продукти. Цим і виживали. І вижили.

Потім повернулися з фронту брати та чоловік, фронтовий розвідник, який пройшов шлях від Сталінграда до Варшави. Чоловік повернувся ледве живий після численних поранень, теща буквально виходила зятя. Життя потроху почало налагоджуватися. У ставропольському краї, куди сім'я переїхала в 1944 році, Віра змогла відновити старовинну вишивку полтавською гладдю та хрестиком, які вивчила ще в Лубнах, працюючи в артелі.

Пошкоджена під час війни права рука не стала перешкодою – вона навчилася вишивати лівою.

До Криму за порадою лікарів Віра Роїк разом з сім'єю переїхала у 1952 році. На цей раз – у теплий сонячний Сімферополь, де вона справді почувалася краще. Влаштувалася на роботу методистом декоративно-ужиткового мистецтва у Будинку народної творчості, також організовувала гуртки вишивання у середніх школах, відкривала курси художнього вишивання при Будинку вчителя і вишивала.

З власної ініціативи в Криму 1955 року вона провела свій перший семінар вишивальниць, а через кілька років вона загорілася ідеєю організувати музей народного мистецтва. Та довелося довго ходити по інстанціям, перш ніж мрія здійснилася, сам музей замінив їй дім.

Оскільки творчість вишивальниці постійно була на виду, то її не могли не помітити й не оцінити. Тож, у 1967 році Вірі Сергіївні за високі заслуги перед вітчизняною культурою, величезну працелюбність та активність у пропаганді народного мистецтва присвоїли звання Заслуженого майстра народної творчості України. Це було перше офіційне звання, і воно відкрило шлях до нових досягнень, нових нагород і відзнак.

Великою заслугою В. С. Роїк є те, що вона першою в радянський період почала пропагувати українську народну вишивку, національну культуру і мистецтво на сонячному Кримському півострові, де проживають люди багатьох національностей. Задля цього втілила в життя майже фантастичний задум – створила пересувний салон живопису, а кожна виставка робіт українських умільців, що відкривалася одна за одною, без перебільшення, трималася на її ентузіазмі. Однією з найбільш хвилюючих хвилин у своїй творчій діяльності Віра Роїк вважає ту, коли почула, що їй присвоєно звання Заслуженого художника Автономної Республіки Крим.

Кажуть, що здебільшого в молодості людина прагне не зупинятися на завойованому, амбітно рветься досягнути нові вершини, а в поважних літах стає консерватором. Це не про Віру Сергіївну. Убілена сивиною, вона залишається одержимою новими ідеями і розробками. Відклавши вчорашні візерунки, створювала ескізи нових панно і негайно переносила їх на полотно. Справою честі завжди вважала на кожну чергову виставку представити щось небачене досі.

За воістину унікальну колекцію вишивок Віра Сергіївна Роїк нагороджена золотими медалями ВДНГ СРСР (1967, 1972), медаллю «За доблесний труд», орденом Богдана Хмельницького, відзнакою «Будівничий України», має більше 100 дипломів та грамот.

Більше півстоліття Віра Сергіївна проживала у Криму і всі ці роки намагалася розвивати там українське декоративно-ужиткове мистецтво, як вона писала, «на прикладі моєї рідної Полтавщини, де міцні традиції народної творчості».

У 1981 році вперше на полтавській землі, в Лубнах, відкрилася персональна виставка Віри Роїк під назвою «Український рушничок». Ця назва її виставки залишилася назавжди. Художниця любила Полтавщину і періодично відвідувала з виставками свої улюблені міста: Полтаву, Гадяч, Диканьку, Кобеляки, Лубни, де завжди зустрічала доброту, розуміння її творчості.

Життя Віри Роїк – не тільки трудовий, а й материнський подвиг. Вона виховала сина, який проторував свій славний шлях, спираючись на власні сили та беручи приклад із найдорожчої людини. У 2001 році в Сімферополі вийшла книга «Кто есть кто в экономике, науке и культуре Крыма», в котрій у різних розділах є розповіді про двох Роїків – Віру Сергіївну і Вадима Михайловича. Син художниці – заслужений працівник транспорту України та Криму, президент Кримського зонального агентства повітряних сполучень.

У 2001 році Вірі Роїк виповнилося 90 років. Ця дата стала визначною культурною подією не тільки в Криму, а й в усій Україні. Президія Верховної ради Криму нагородила ювілярку Почесною грамотою, а Президент України – орденом Княгині Ольги III ступеня. А ще через два роки на грудях жінки-легенди засяяв орден Миколи Чудотворця, яким її удостоїв Фонд міжнародних премій. За розпорядженням Президента України, як видатному діячу, Вірі Сергіївні призначена пожиттєва стипендія.

У 2003 році Віра Сергіївна опублікувала автобіографічну книгу «Мелодії на полотні», в якій писала про своє відвідування малої батьківщини: «Тут я заряджаюсь оптимізмом, знаходжу нові мотиви для моїх витворів, отримую нові враження від знайомства з художниками, письменниками, поетами, вишивальницями... Моє коріння звідси... Полтавська земля є невичерпним джерелом моєї творчості».

За роки творчості майстриня організувала близько 140-149 персональних виставок під назвою «Український рушничок», а загалом брала участь у більш ніж 300. Її роботи долали кордони і континенти, знаходили своє місце в найпрестижніших 48 музеях світу. На знак глибокої пошани до майстрині в 2006 році була заснована Міжнародна премія імені Віри Роїк.

До слова, Віра Роїк – почесний громадянин міст Лубни, Сімферополь та Кобеляки. В останньому встановили навіть меморіальну дошку пам'яті народної майстрині, оскільки Віра Роїк часто навідувала цей населений пункт.

У 2006 році – за визначний особистий внесок у розвиток культури України, утвердження традицій національного декоративно-прикладного мистецтва, багаторічну самовіддану творчу та педагогічну діяльність – Віра Сергіївна Роїк була удостоєна звання Героя України із врученням ордена Держави та звання «Заслужений художник Автономної Республіки Крим».

Здавалосьь, що роки були не владні над нею. Її можна було зустріти всюди – в школі і в студентській аудиторії, на засіданні Шевченківського братства Криму, в редакції газети «Кримська світлиця», на різних культурно-мистецьких заходах. І завжди її бачили такою лагідною, в доброму настрої, з

відкритим і милим обличчям, що сяяло теплом і мудрістю. До останніх днів свого життя 99-річна майстриня продовжувала вишивати.

Останній місяць вона тяжко хворіла. Попри це цікавилася суспільним життям, обговорювала із сином Вадимом плани майбутніх виставок і поїздок. 3 жовтня 2010 року близько 16-ої години її серце зупинилося. Поховали її в Сімферополі.

Нагороди та відзнаки:

- ✚ 1967 – Заслужений майстер народної творчості Української РСР,
- ✚ 1988 – член Національної спілки художників України,
- ✚ 1997 – лауреат премії Автономної Республіки Крим,
- ✚ 2001 – кавалер ордена княгині Ольги III ступеня,
- ✚ 2006 – Герой України з вручення ордена Держави,
- ✚ 2006 – засновано премію в галузі народного мистецтва імені Віри Роїк, почесна громадянка міст Кобеляки, Лубни, Сімферополь.
- ❖ Заслужений майстер народної творчості України,
- ❖ Заслужений художник Автономної Республіки Крим,
- ❖ лауреат Державної премії Автономної Республіки Крим,
- ❖ почесний член товариства вчених Криму й товариства «Просвіта» імені Тараса Григоровича Шевченка,
- ❖ лауреат Асоціації національних товариств і общин народів Криму та Республіканського фонду культури,
- ❖ лауреат премії імені Володимира Галактіоновича Короленка,
- ❖ лауреат премії імені Опанаса Сластьона,
- ❖ лауреат церковного ордена Святої великомучениці Варвари.

*Дві пташки рук над полем полотна
Дороги нитка з голкою раїни
Хтось шив-поров, а я така чудна
Натхненно проспівала Україну
І в муліне вдихалася ясна
Молитва рівноянгольна людини
Возвисивши лиштву – до знамена
Розшитого на славу Батьківщини
Любов зайшла як промінь до темниць
Вона зійшла як посмішка із лиць
В похмурий світ в часи несамовиті
А починалось диво це – з Лубнів
З теплінь-стежок в мережці споришів,
З бабусиної казки в сивій свиті.*

Сергій Сурмач «Я, Віра»

Вишите життя «кримської полтавки» Віри Роїк

Вишивати Вірочку навчила мама – випускниця Миргородського художнього училища імені М. Гоголя, художник-декоратор за фахом Лідія Розум-Яворська. Втім, мистецтвом вишивання займалися в родині залюбки всі жінки з діда-прадіда. Бабуся – полтавська селянка Оксана Макарівна Сосюрко – сама з вирощених конопель ткала полотно, з якого шила одіж для всієї сім'ї, прикрашала мереживом. Отож і шестирічна дівчинка починала з найпростішого – мережки – «прутика».

Із своєї родини Вірочка успадкувала дивне поєднання сердечної простоти зі шляхетністю. Батько – нащадок кріпаків князя Кочубея та запорізького козака Сосюрка, із багатодітної дружної родини, де всі шестеро дітей здобули освіту. Мама – з дворян, із старовинного роду Яворських, одержала прекрасне домашнє виховання.

Коли виповнилося 6 років, батьки заговорили про те, що дівчинка вже велика, і її треба привчати до праці. Тепер її обов'язком стало мити вранці чайний посуд. Уроки праці давалися зі сльозами, і дуже швидко внучка своїм маленьким серденьком зненавиділа вишивання. А навернув дівчинку до нього, як не дивно, видатний письменник Володимир Короленко.

Життя родини не минало безхмарно, адже йшли тяжкі роки після громадянської війни. Тому 15-річній Вірі довелося стати вишивальницею-надомницею Полтавської фабрики художніх виробів. Це була швидше технічна, ніж творча робота, але дівчина вклала в неї і щось своє індивідуальне. Пізніше вона назве цей час «школою виживання і майстерності». Віра з мамою навчилися моделювати одяг і навіть легке взуття, прикрашаючи їх вишивкою. Це давало можливість зекономити кошти на навчання двох її братів. У домі, де б вони не мешкали, якби не склалися їх особисті справи, вишивання завжди залишалося головним сенсом життя.

Вишивала багато, з натхненням і любов'ю. Вишивки дарувала родичам, знайомим, а подругам вишивала блузочки, сукні на їх прохання. Коли батько дізнався, він суворо заборонив це робити і заявив: «Нехай не лінуються, вишивають самі. Навчи їх вишивати!» – згадує Віра Сергіївна через більше як 70 років.

Вона батькові слова сприйняла як заповіт і завжди вчила всіх, хто хотів оволодіти майстерністю вишивки.

Уперше українська вишивка В. С. Роїк була показана у Москві, на ВДНГ ще 1936 року. Досконало освоївши всі традиції і форми полтавської вишивки,

майстриня взялася вивчати народно-прикладне мистецтво інших регіонів України. Виявилося, що на Волині свої тонкощі вишивання, на Закарпатті – свої, на Чернігівщині – ще інакші. У перші ж дні війни провела чоловіка на фронт і сама попрощалася з мамою та маленьким сином Вадимком, не знаючи, що дорога приведе її не на збірний пункт новобранців, а на лікарняне ліжко – внаслідок тяжкої контузії довгих два роки перебувала в нерухомості, а потім ще чимало років була закутою в гіпсовий корсет... Усе пережито: безпорадність, фізична біль, безгрошів'я. Але ніколи не полишала віра, надія, любов, бо поруч завжди були мама, чоловік, син. Душевний спокій повертала вишивка: рушники, доріжки, серветки, сорочки, килимки.

Переїхавши в Крим за станом здоров'я стає активною учасницею виставок усіх рівнів: всесоюзних, обласних, республіканських, міжнародних, пересувних. На громадських засадах працює інструктором секції народної творчості облпрофради, водночас організувала курси рукоділля для всіх, хто мріяв осягнути таїнство вишивки (адже до 50-х років ніхто в Криму не займався масовою пропагандою цього мистецтва). І сьогодні з повним правом можна говорити про кримську школу української вишивки, започатковану Вірою Роїк.

Понад десять років Віра Сергіївна присвятила навчання підростаючого покоління – дівчаток з Півдня – тонкощам української вишивки – традиційних для Полтавщини, Тернопільщини, Харківщини, Київщини та Буковини орнаментів. Адже вишивка – це не просто набір кольорових стіжків на тканині. У ній – код посилання, де кожний колір і візерунок несе в собі зашифровану інформацію.

Чому горловину сорочки, манжет і поділ прикрашали вигадливим орнаментом? Щоб він проганяв зло. Чому в народній вишивці так часто використовують усі відтінки червоного – від теракотового до бездоганно багряного? Тому що червоний колір символізує життя. Прямі лінії – легка дорога, квітка – щастя і любов, півень – добробут і статки.

В основу творчості майстрині було покладено геометричний орнамент із застосуванням найрізноманітніших технік вишивки – «хрестика», «затяганки», «троянки», «ляхівки», «занизування», «гречки», «стовпчика». Тематика її робіт різноманітна, як і їхнє прикладне значення. Сюжети для своїх творів майстриня брала з навколишньої дійсності. Її вишивкам притаманний лаконізм у кольорі, чіткість малюнка, емоційна виразність, бездоганна техніка виконання. Декоративність і орнаментальність виробів Віри Роїк багато в чому пов'язані з іконописом. В її творчості зберігається незвичайна відданість художнім канонам, виробленим століттями. Однак при цьому з її рук на світ з'являлися нові орнаментально-символічні знаки, відлиті в закінчені формули. Її розуміння чистої абстракції було близьким до творчості художників-авангардистів.

Материнську настанову про те, що кожний вид мистецтва має свої закони, Віра пронесла через все життя. Тому вона завжди була нетерпимою до

будь-якої фальші в українській народній вишивці. Саме через таку вимогливість до себе та інших на її шляху траплялися не лише шанувальники мистецького таланту, але й недруги та заздрісники. Не обходилося і без двозначних натяків про репресованого батька.

Загалом творчість Віри Роїк стала відома мистецькій громадськості світу лише в роки незалежності України: саме в цей період спостерігається найвищий злет її творчої та виставкової активності. Її багатобарвна виставка «Український рушничок» стала не лише справжньою сенсацією, але й окрасою двох велелюдних Конгресів українців Криму. У 2006 р. була запроваджена Міжнародна премія Віри Роїк, яку першою отримала вона сама – за значний внесок у примноження національних досягнень і традицій української вишивки.

Цій тендітній жінці була притаманна велика мудрість, висока інтелігентність, почуття гумору; з нею було цікаво спілкуватися не тільки людям старшого та середнього віку, але й молоді та дітям – для кожного вона знаходила тепле слово і могла дати пораду, оскільки сама багато знала і вміла. Попри фатальну травму, що поклала в ліжку, тяжку інвалідність, постійні фізичні страждання, Віра Сергіївна навіть в останні дні свого життя мандрувала Україною з виставками і навіть давала майстер-класи, виступала з лекціями про українське мистецтво вишивки, охоче ділилася досвідом і консультувала всіх зацікавлених.

Вже у зрілому віці «кримська полтавка» писала: *«Часом мені самій важко повірити, що за допомогою всього лише маленької тоненької голки і звичайних ниток я можу втілювати надії і печалі, радості і страждання, любов і віру минулих поколінь».*

Її вишивка з текстом Шевченківського «Заповіту» та один з кращих рушників «Букетики» зберігаються в музеї м. Торонто (Канада).

У помешканні В. С. Роїк – 110 авторських робіт (багато з них мають автографи). Тут – скульптура, кераміка, живопис, різьба по дереву, вишивка,

чеканка, лубки... То – найдорожчий її скарб, зібраний сюди з усіх куточків України. То – голос батьківщини, милої серцю Лубенщини.

У 2008 році Віра Сергіївна теж долучилася до вишивання Рушника Національної Єдності, вона зробила завершальний стібок на оберегові України. Під час її роботи над рушником майстрині співали пісню «Пісня про рушник», а син Вадим Михайлович, допомагав тримати

рушник. Ця зворушлива сцена не могла залишити байдужим нікого. Кожна мати мріє про таких турботливих, ввічливих, добрих дітей.

25 квітня 2010 р., на своє 99-річчя, після традиційного в останні роки проведення звітної персональної виставки та зустрічі з майстрами вишивки півострова, Віра Роїк відклала набір отримані грамоти, подяки, безліч букетів квітів, прочитала надіслані телеграми і на чистому аркуші паперу по пунктах почала записувати все, що необхідно їй зробити за рік до 100-річного ювілею. Один із перших записів про завершення виставкового туру степовими районами Криму, який тривав два роки, вона виконала за весну-літо, проаналізувавши його результати на прес-конференції в Республіканському комітеті АРК з інформації напередодні Дня незалежності України. Прискіпливо оглянувши свою виставкову колекцію та інші, вишиті за багато років вироби, Віра Сергіївна взяла в руки не чисте полотно і голку з ниткою, а олівець: не в її стилі зустрічати ювілей без ексклюзивної художньої новинки. Не відкладаючи на потім, вона реалізувала тему рушника «На славу Криму» за фатальним збігом обставин, він став останнім твором, вишитим її руками.

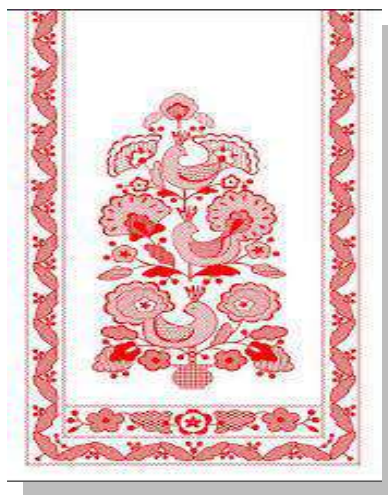
Ім'я Віри Роїк було занесене до Української Радянської Енциклопедії (1983 р.), трьох енциклопедичних довідників (1987-1992 рр.), біографічного довідника «Мистецтво України» (1997 р.) та Енциклопедії України (2009 р.). Загалом матеріали про неї вийшли більш ніж у семи сотнях видань; її згадують 360 довідників, каталогів, альбомів і словників, виданих одинадцятьма мовами.

Вишиті роботи Віри Роїк

Усі фото – з архіву родини Роїків

***Панно «Забіяки». Рогожка.
Гладь «качалочка».
1996 р.***

***Рушник «Мир». Полотно,
полтавська гладь, рушник-
ковий шов, «штанівка».
1974 р.***

***Панно «Світанок».
Панама, гладь «кача-
лочка».
2000 р.***

Панно «Світанок».
Панама, гладь
«качалочка».
2003 р.

Панно «думи мої, думи».
Полотно, полтавська
гладь, рушниковий шов.
1974 р.

Панно «Заповіт».
Панама, гладь
«качалочка»
2001 р.

Фартух «Рівненський».
Рядовина, гладь «кача-
лочка», «насіпочка»,
«набирування», «верхо-
шов», «коса гладь».
1982 р.

Килимок сувенірний
«Верховина» . Виши-
вальна тканина,
«набирування».
1980 р.

Доріжка
«Великдень».
Панама, гладь
«качалочка».
2001 р.

Рушник «Мрія».
Домоткане полотно,
полтавська гладь,
Рушниковий шов.
1972 р.

Рушник «Карпати».
Домоткане полотно,
«хрестик», «низь»,
«лиштва».
1970 р.

**Панно «Свято вро-
жаю».** Полотно,
гладь «качалочка»,
«лиштва».
Грудень 1999 р. -
січень 2000 р

Деякі твори вишивальниці вражають розміром. Уявіть собі рушник довжиною більше шести метрів. Назва рушника «Мир». Вишитий він полтавською гладдю та рушниковим швом. Усіх вражає його довжина – 6 метрів 65 сантиметрів. У малюнках цього рушника Віра Сергіївна гармонійно поєднала народні та сучасні традиції. Візерунки наче обрамлені «кривульками» із зображенням дубового листа, тому що споконвіку таке листя вишивали на сорочках хлопчиків і чоловіків. Символи вічного життя – це дерева і птахи з гребінцями. Вони утворюють слово «Мир».

Є у Віри Сергіївни й унікальна колекція наперстків. Вона збирала їх із усього світу. Є серед них і жовті й червоні, пластмасові й металеві, великі й не дуже, є навіть атласні. Їх більш ніж 300 штук!

*І пісні дати крила рушників
Обслоні ночі дати шанс на ранок
Я зроду не вклала в праці пів-
Душі пучки стираючи до ранок
Оце й усі нетліннощі скарбів
Каталог килимків і вишиванок
На рушниках – півнів червоний спів
Ви ними дзеркала вдягніть в серпанок
Я залишаю вам свою скарбницю
Калин корали, золото живиці
І віру у вітчизну що одна
Я вже піду за темний берег річки
Нехай спочинуть під сльозою свічки
Дві пташки рук над полем полотна*

Сергій Сурмач «Я Віра...»

Праця переростає у красу

*«Люблю бувати на морі, особливо коли воно штормить.
Важкі вали розбиваються об берег мірадами бризок. Хвилі
квапляться наздогнати одна одну, але їм це не вдається.
Таке й моє життя: стараюся бути на гребені хвилі й не
допустити, щоб стихія мене зім'яла».*

Віра Роїк «Мелодії на полотні»

Роїк В. С. Мелодії на полотні. Спогади. Вишивки. Відгуки. – Сімферополь : Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2003. – 240 с.

Книга присвячена одному з найпоширеніших видів декоративно-ужиткового мистецтва – вишивці. У ній розповідається про заслуженого майстра народної творчості України, хранительку та пропагандиста традицій української вишивки Віру Сергіївну Роїк.

Одним із основних є розділ «Мій життєвий шлях (спогади Віри Роїк)», у якому подано спогади про цікаве, творче, насичене подіями життя Віри

Сергіївни. Як відзначає сама авторка, «хрещеним батьком» її творчості став відомий письменник, далекий родич Володимир Галактіонович Короленко.

Дякуючи йому, вона розпочала вишивати, захопилась цим видом рукоділля, і надалі захоплення стало метою всього її життя.

Цей розділ книги побудований як вільна розповідь про життєвий шлях, наповнений спогадами і про важкі його дні, і про кращі часи. Спомини про дитячі роки, проживання сім'ї в Полтаві, Лубнах, Гадячі, війна, проживання на Ставрополлі. Надруковані оповідки авторки про різні свята та звичаї, ярмарки та весілля.

Книгу «Мелодії на полотні. Спогади. Вишивки. Відгуки» Герой України, заслужений майстер народної творчості України Віра Сергіївна Роїк подала з присвятою: ***«Посвящаю эту книгу моему горячо любимому сыну Вадиму, который и в горе – всегда рядом со мной, моим внучкам Марине и АLINE, правнукам Юлии, Вадику, Арине и Андрейке. Вера Роик».***

Великих успіхів і визнання здобула Віра Сергіївна у своєму житті. По праву вона завжди гордилася своєю родиною. Добре ставлення та підтримка рідних надихали її на творчість. Неоцінимою допомогою їй надавав рідний люблячий син Вадим Михайлович. Він ніколи не шкодував ні часу, ні сил на організацію і успішне проведення виставок, і Віра Сергіївна, оточена любов'ю і родинним затишком гордилася своїм сином.

Віра Сергіївна подорожує все життя; разом з виставками своїх творів, знаменитих рушників об'їздила ледь не половину Європи.

Надзвичайний феномен – вишивати понад 70 років і не втомити очей, не користуватися окулярами. Ще в 20-их роках минулого століття майбутня майстриня почала займатися прекрасним мистецтвом вишивання, поступивши до артілі вишивки, що діяла з 1927 року при районній продовольчій спілці в Лубнах.

У розділі «Звертання до читачів» Віра Сергіївна зазначає, що найулюбленішими техніками вишивки для неї є гладь «качалочка», полтавська гладь, рушникові шви, хрестик і різноманітні види мережок: «Найбільше мені подобається вишивати на домотканому гуцульському і лляному полотнах, а також на фабричній тканині «панама». А далі по-філософськи розмірковує: «З ним пов'язана символіка вічного відродження життя. Червоний півень асоціюється з сонцем. Півні в моїх творах всі різні... Це залежить від стану моєї душі, настрою, пори року і інших причин».

У людини, яка бажає займатися вишиванням, повинні поєднуватися фантазія художника, дизайнера, модельєра, графіка з прекрасним окоміром.

Вишивальницям Віра Сергіївна дає пораду: «Я подумки аналізую 2-3 варіанти композицій-картин, і найкращі, з моєї точки зору, з'являються на папері. В орнаментальних узорах основою є геометричні фігури: ромби, квадрати, трикутники та інші, які повторюються на полотні». Закінчуючи цей розділ, авторка стверджує: «Творческий труд сложен и мучительно прекрасен. И я желаю Вам, читатель, на своем примере не оставаться равнодушным, а «сгореть» до конца в этом творческом пламени».

Авторка звертається до молодих людей, майстрів-початківців з батьківськими настановами, у яких відчувається високе пошанування вишивальницею свого ремесла.

Мистецтво бере початок з прадавніх часів, коли людина камінної доби спробувала «висловити» себе в малюнках на кістках тварин, камені, глині, стінах печер-осель. І чи не першословом у цьому злеті людського духу став орнамент. Він прикрашав житла і храми, предмети побуту, одяг і сторінки рукописів.

Мабуть, найкращі зразки орнаменту втілює в собі художня вишивка. Відігране не мільйонами безіменних творців, це високе мистецтво й сьогодні єднає кожного зі своїм рідним краєм і народом. Та все ж у всі часи були і є особливо обдаровані люди, які примножують народні традиції, оновлюють їх, додаючи щось своє, неповторне. Одним із таких талантів є Віра Роїк.

Особливо цікавим є альбом робіт, який адресується українським та зарубіжним шанувальникам мистецтва вишивання. У ньому немов підводиться підсумок творчого доробку майстрині, котра 70 років свого життя популяризує мистецтво українського народу в різних країнах світу.

У нотатках мистецтвознавця Р. Подуфалого читаємо: «Вишивки її звучать, як речі, інкрустовані дорогоцінним камінням або давніми емаллями; як смальтова мозаїка з філігранною і бездоганною технікою виконання. При цьому зворотний бік вишивки для неї також важливий, як і лицьовий».

Віра Сергіївна є автором принципово нових, послідовно експериментальних робіт. У своїх творіннях вона використовує нові прийоми, у речах чисто утилітарних відображає події сучасного життя.

У творчому доробку майстрині рушники, декоративні наволочки, папка «Кобзар», серветки, килимки, дитячі доріжки, панно, фартухи, газетниці, торбинки для рукоділля, сумки... перелік можна продовжувати й продовжувати.

Рушник – яскравий приклад того, як ремесло, яким майстриня володіє досконало, переходить у талановиту і справжню творчість.

«Півник» – тема багатьох творів Віри Сергіївни. Він «зітканий» на основі глибоких знань народного орнаменту і народних традицій, трансформований і доповнений художницею виразними, індивідуальними деталями. У кожного півника своя казка, пісня, вірш.

Віра Сергіївна у вишивках відчуває світ глибоко і проникливо, мислить як поет, філософ, знавець глибоких традицій народу. Як у кожного художника або майстра декоративно-прикладного мистецтва, гідного цього звання, у неї є свій голос, своя неповторна інтонація, тобто все те, що бентежить і западає в душу.

Творчість Віри Сергіївни Роїк отримала заслужене визнання в різних країнах світу. Музеї Бельгії, Болгарії, Італії, Канади, Монголії, Польщі, Росії, Туреччини, Франції, Хорватії, Угорщини та інші мають її твори. Тисячі захоплених відгуків одержала вона з Німеччини та Америки.

Книга містить бібліографію, в якій у першій частині подано перелік авторських розвідок В. С. Роїк, а в другій статті про Віру Сергіївну, починаючи з 1952 року і закінчуючи 2002-им (зібрана повна щорічна інформація про майстриню).

У наступних розділах книги «Відгуки мистецтвознавців про творчість В. С. Роїк», «Відгуки журналістів про творчість В. С. Роїк», «Відгуки учениць про творчість В. С. Роїк» натрапляємо на гарні слова, роздуми багатьох відвідувачів виставок, музеїв. Ось деякі з них:

✚ ***Мистецтво вишивки давнє, але Віра Сергіївна передає в своїх творах не тільки традиційне уявлення, що лежить в основі певного орнаменту, але й поетичну суть і красу декоративної думки народного мистецтва минулого.***

Г. Іноземцева, член Спілки художників, член Спілки архітекторів України, м. Київ.

✚ ***Людина складної долі і невичерпного оптимізму. Втративши в роки війни здоров'я і ставши інвалідом, не скорилася долі і освоїла мистецтво вишивання лівою рукою.***

О. Горянська, О. Коник, М. Таммел, м. Таллін, Естонія.

✚ ***Щирий патріот України, вона наскрізь просякнута кращими традиціями українського народного мистецтва.***

✚ ***Її роботи – не застигли символи, а фіксація живих людських почуттів і прагнень.***

✚ ***Її візерунки, кольори і композиції – то генетичний код української нації, що сприймається сучасником як жива реальність.***

О. Гданська, кандидат педагогічних наук, Державний інститут культури, м. Київ.

У кінці книги подано карту «Прижиттєва мандрівка «Українського рушничка» Віри Роїк по Україні» (1974-2010). На карті зазначені міста в яких побував «Український рушничок» (124 персональні виставки у 70 містах України і 24 персональні виставки за межами України), а внизу подано панно Віри Сергіївни «Світанок» із задиркуватим голосистим півником. Цей півник завжди супроводжував Віру Сергіївну у її численних подорожах.

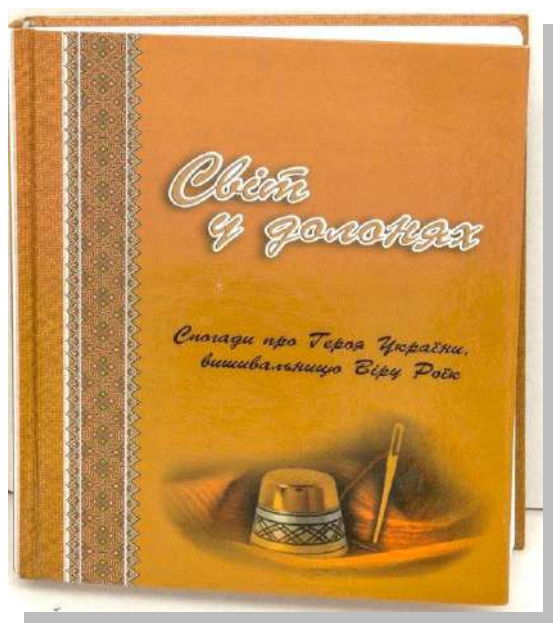
У творах Віри Сергіївни Роїк розкривається високий художній рівень орнаментального мистецтва української вишивки, її поліхромність, дивовижна сила декоративного звучання. Роботи майстрині, зберігаючи народні традиції, вирізняються несподіваністю колірної гами, ніжним ажуром (особливо у вишивках, виконаних білими нитками), вражають новизною композиції та завжди витонченою майстерністю.

***Як птах який співає лиш без кліті
Манила серце праця осяйна
Знайшла на чорноморському овиді
Нову домівку мама і жона***

Там візерунки шила по самшиту
Голками кипарисів тишина
І синовим теплом літа зігріті
Як долі дар й щоденна дивина
В шумкї шовки полтавської левади
Я загорнула кримських гір смарагди
Аж із долин озвалася луна
Спекотний край міфічної Тавриди
Мені нову наснагу дав творити
Я вишила вкраїнські письмена.

Сергій Сурмач «Я, Віра...»

Світ у долонях

Світ у долонях. Спогади про Героя України, вишивальницю Віру Роїк / упоряд. В. М. Роїк. – Лубни : Лубни, 2018. – 480 с. : іл.

Таку символічну назву має книга спогадів про Героя України, знану на весь світ вишивальницю Віру Роїк. Вона розповідає про велику українку, талановиту майстриню і неймовірну особистість, котра понад півстоліття популяризувала українську вишивку в Криму. Сьогодні це видання важливе як ніколи, адже в ньому зібрано переконливі свідчення того, що Крим з'єднаний з Україною духовною «пуповиною», котру

ніколи нікому не розірвати.

Книга вийшла у світ завдяки зусиллям Вадима Роїка, сина відомої мисткині. В ній, мов перлини, зібрані поетичні рядки, фотознімки і спогади всіх, хто захоплювався майстерністю української вишивальниці, вчився у неї, відчував на собі магнетизм її особистості. Один із шанувальників творчості Віри Роїк – академік Дмитро Степовик назвав її Кримською Полтавкою. Адже народилася вона у 1911 році в місті Лубни на Полтавщині, а з 1952 року мешкала в Криму, куди взяла із собою свій головний скарб – безмежну любов до мистецтва української вишивки.

Ще з дитинства Віра мріяла про балет, відвідувала хореографічну студію, захоплювалася музикою і малюванням. Але хвороба назавжди перекреслила її плани. «Бідна дівчинка, вона ніколи не встане з ліжка», – випадково почула вона вирок лікарів.

Але не такою була Віра Роїк, щоб погодитися з цим викликом долі і скласти руки, адже належала до славного козацького роду. Вона не тільки

піднялася з ліжка, а й, захопившись вишиванням, почала власноруч творити красу і прикрашати життя – завдовжки у 99 років. Вишивати Віру навчила бабуся Оксана і подарувала їй маленького золотого наперстка. Вочевидь, наперсток був чарівним, адже з того часу вишивка стала сенсом її життя.

Після гімназії дівчина працювала в Лубенській артілі вишивальниць. Завдяки своїй майстерності, вже у 1936 році вона отримала відзнаку всесоюзної виставки народної творчості у Москві. З того часу роботи української майстрині експонувались у багатьох музеях України та за її межами, вражаючи розмаїттям візерунків і віртуозністю виконання, що відзначають нині фахівці.

І навіть тяжка контузія, якої зазнала Віра Роїк під час Другої світової війни, та ушкоджена права рука не завадили продовжити улюблену справу. За кілька років вона навчилася вправно вишивати лівою рукою і продовжувала творити красу навколо себе, починаючи від власної оселі. В ній навіть газетниця і стільчик, на якому зазвичай сиділа майстриня, були оздоблені вишивкою з надзвичайним смаком. Вона вважала, що все навколо має бути ошатним. Тому і вбрання собі пані Віра замовляла у львівських майстринь, а перевагу віддавала вишиванці.

«Віра Сергіївна відмовлялася від примірок у готелі і говорила, що має обов'язково побачити майстерню, в якій шитимуть їй одяг», – ділиться спогадами Мирослава Тарахан – її учениця, котра нині працює науковцем у Національному музеї літератури України. Вона пишається тим, що близько знала видатну майстриню, як і її мати – знаний музейний працівник Зінаїда Тарахан-Берега, котра мала окремий зошит із написом «Поради Віри Сергіївни».

Вона радила, допомагала, вчила і співчувала, переймаючись дрібними і вселенськими проблемами окремих людей і цілих установ, зокрема музеїв, які дуже любила.

«Мене вразила ця маленька, тендітна сивочола жінка, яка мала харизму людини надзвичайної доброти і щирості, – розповідає Адріана Вялець, колишній директор Національного музею українського народного декоративного мистецтва, в якому неодноразово відбувались виставки Віри Сергіївни. «Крім усіх своїх талантів і чеснот, вона мала особливий дар всеохоплюючої материнської любові, який дарувала багатьом людям». Дмитро Власович Степовик назвав Віру Роїк «Всеукраїнська мати». І, справді, в ній було стільки тепла, толерантності, любові, якими так багата українська жінка-мати», – зауважила вона. «Цю любов Віра Сергіївна дарувала своїм численним ученицям, заснувавши в Сімферополі школу української вишивки. Туди і дорослі, і діти приходили вчитися вишивати традиційними українськими техніками, знайомились з орнаментами різних регіонів України – Київщини, Полтавщини, Поділля, Прикарпаття. Її найбільша заслуга полягає в тому, що вона саме в Криму поширювала традиційну українську культуру, де її було

замало», – вважає Людмила Білоус, заступник директора Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

Особливе місце в житті цієї незвичайної жінки займав її син – Вадим Роїк. Він піклувався про свою матір і допомагав їй за життя, опікувався її творчою спадщиною, зберігаючи світлу пам'ять про неї. Завдяки його старанням було відкрито Музею української вишивки імені Віри Роїк. Віра Сергіївна вишивала до останніх днів свого життя і була засмучена, що лікарі не дозволяли займатись улюбленою справою цілий день. Вона мала великі творчі плани і готувалася до відкриття виставки в Києві.

Земне життя видатної українки закінчилось, але її численні роботи, котрі вона залишила, і сьогодні зберігають свій магнетизм і мають вплив на людей, які спілкуються з її витворами.

Книга вийшла у світ на високому художньому рівні. На її вихід дуже чекали друзі і знайомі родини Роїк в Криму, де уродженка Лубенського краю провела багато років життя. Це видання містить в собі фотографії, спогади відомих людей, історії з життя, зустрічі, подорожі, виставки – все, що наповнювало, надихало Віру Роїк до останніх її днів

*До спину серця, до відмови пальців
Сама себе урозхрист нахромлю
На палю голки, скільки було паль цих,
Яким я віддавалась без жалю
Бо щирю душу не сховати в панцир
Легкої ноші в Бога не молю
Я розірву тенета всі і ланці
Летючому подібна кораблю
Над заповлоччю мушу чаклувати
Аби розквітли рушники і шати
Не задля слави падчірки віків
Не задля того щоб прийшли зіваки
І мацали твої червоні маки
Не задля похвали і срібняків*

Сергій Сурмач «Я, Віра...»

Віра Роїк. Життя після життя...

Вишивка – один з найбільш поширених і улюблених в Україні різновидів народної творчості. В ній, як і в народній пісні, майстрині відбивали свої заповітні мрії про краще майбутнє. В узорах вишивки вони розповідали про свої думки і почуття, сподівання і страждання. Майже в кожній українській хаті ткали полотно, шили одяг та прикрашали його вишивкою. По тому, наскільки ошатна оселя та красивий на дівчині одяг, судили її старанність.

Однією з видатних майстринь українського декоративно-прикладного мистецтва вишивки є Віра Сергіївна Роїк. Вона справжня берегиня мистецтва української народної вишивки. На її творах, перейнятих любов'ю до рідної землі, до свого народу, виховане не одне покоління молодих людей.

100 років від дня народження Героя України Віри Роїк широко висвітлювалось у кримських ЗМІ і центральній пресі. Завдяки фінансовій підтримці з боку громадської організації «Фронт змін» були встановлені меморіальні дошки на будівлі гімназії № 9, де у 50-х роках минулого століття працювала викладачем рукоділля Віра Сергіївна, і на будинку № 9 по вул. Декабристів, а також видано збірку віршів, яку упорядкував син Вадим Роїк **«Рядки, як візерунки рушникові»** (друге доповнене видання).

У цій збірці – 207 віршів 161 автора з 54 міст і селищ України, Росії, Білорусі, Естонії, Азербайджану. До збірки увійшли тільки ті поезії, що були написані за життя Віри Сергіївни.

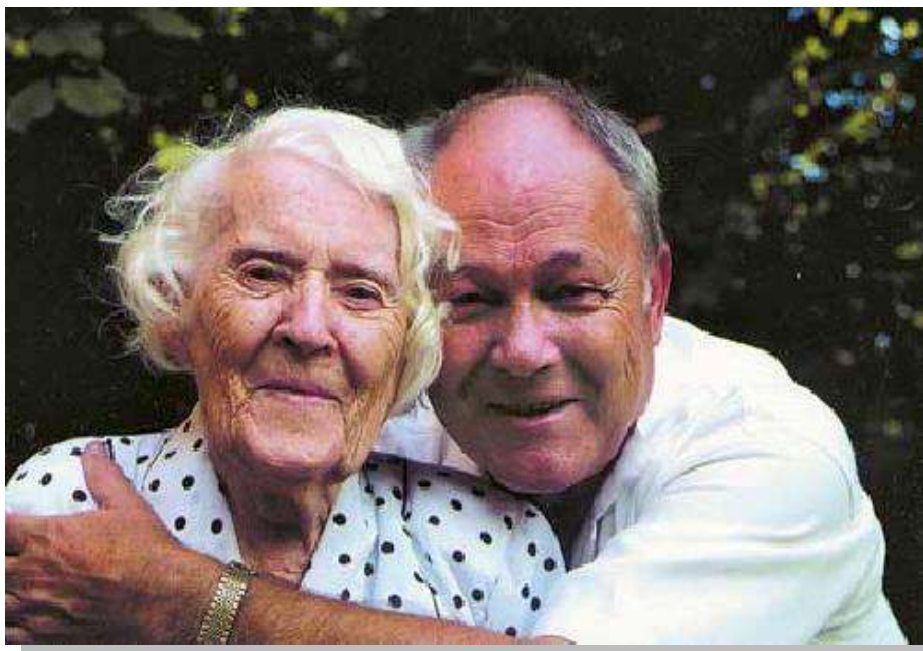
До вшанування творчості долучилися композитори В'ячеслав Бобров, Андрій Сидоров, Дмитро Малий, Лариса Тимофєєва, Віталій Лазаренко, які написали пісні на вірші поетів – Є. Веремеєнка, Н. Баклай, Л. Овдієнко, Л. Пшеничної, О. Іванової, Л. Ярмоленко, І. Редчиця. П'ять пісень присвятив Вірі Сергіївні композитор Валеріан Стратуца із Санкт-Петербурга на вірші Тамари Соловей, Данила Кононенка та інших. Сергій Сурмач (родом з Лубен, а нині мешкає у Красногвардійському районі) присвятив вінок сонетів «Я, Віра...» пам'яті Віри Роїк, частина яких публікується в цьому покажчику.

У квітні 2011 року за рішенням Верховної Ради України на всеукраїнському рівні розпочалося відзначення 100-річчя від дня народження Віри Роїк. Стенди, присвячені її пам'яті, були організовані в усіх музеях та бібліотеках Криму.

У Сімферополі в Будинку художника було відкрито виставку «Український рушничок», а в Етнографічному музеї – виставку під назвою «У вишивці народній мудрість і талант». В експозиції були презентовані роботи учениць майстрині: в пам'ять про свою наставницю вони надали можливість усім поціновувачам давнього мистецтва помилуватися понад сотнею їхніх витворів – різноманітними та різнобарвними рушниками, серветками, закладками для книжок, фартухами і навіть портретом Шевченка з його «Заповітом». Полтавська «лиштва», «занизування», «солов'їні вічка», «низь», «зірочки» – це далеко не повний список технік вишивання, презентованих на виставці; на полотні переплелися орнаменти різних куточків України – Полтавщини, Київщини, Чернігівщини, Гуцульщини, Волині, Херсонщини, Таврії тощо.

В інтерв'ю на питання журналіста Василя Садовського: *«Як Віра Сергіївна сюжети своїх непростих картин переносила на полотно?»*, син Вадим відповідав: «По-різному. Інколи вона щось накидала на міліметрові чи на кальці або на звичайному папері. Потім брала олівці, фарби і розмалювала кольорами, які їй припали до душі. Після цього під готові візерунки підбирала

нитки. Складніше було з відтінками. На вишивальній тканині мама вираховувала клітинки, хрестики. Інколи вона мені казала: «Те, що я зробила, мені не дуже подобається». Тому таку роботу вона розпорювала і починала все заново. Узагалі вона могла вишивати відразу три–шість різних композицій. Згодом половину відкладала, а з іншими продовжувала працювати. Техніка вишивання у мами була ідеальною, вона знала понад 300 різних швів, хоча перевагу віддавала рідним, полтавським, зокрема, мережці «качалка», рушниковому хресту. Найбільше ж любила вона червоний колір, для неї він уособлював радість життя. Майже ніколи не використовувала сумні кольори, приміром синій». На питання: «Як ставилася Віра Сергіївна до можливого продажу своїх вишивок?», була наступна відповідь: «Свої роботи мама тільки дарувала. Окрім згаданого воєнного періоду, це питання ніколи більше не стояло, хоча гроші, причому чималі, їй пропонували постійно. Приміром, за «Рушник миру», який, до слова, занесений до «Української радянської енциклопедії», давали близько півсотні тисяч доларів. У ФРН заможні люди за дуже великі гроші взагалі хотіли придбати всю її колекцію. У Варшаві за кілька робіт пропонували навіть автівку. Але щоразу вона принципово відмовлялася. Лише дарувала чи передавала в музеї. Мовляв, це має стати надбанням усіх. У тій же Німеччині вона подарувала одну зі своїх робіт музею міста Хайдельберг».

**«Мамине
рукоділья
врятувало
родину».**

Вадим Роїк

У грудні 2012 року в Сімферополі було відкрито музей української вишивки імені Віри Роїк. Експозиція, що розповідає про історію української вишивки, розташовувалася в бічному крилі етнографічного музею Криму. Музей відкрито не лише завдяки Вадиму Роїку його великій активності, але й за ініціативи Міністерства культури АР Крим, колективу етнографічного

музею, Всеукраїнського інформаційно-культурного центру. Відповідною постановою Верховна Рада і Рада Міністрів автономної республіки Крим відгукнулися на прохання української громадськості про відзначення столітнього ювілею видатної майстрині.

В 2015 році музей української вишивки імені Віри Роїк закрито. З будівлі зникла адресна табличка, двері закриті на замок, усередині приміщення темно. Крізь вікна музею видно, що експонати на місцях. Музей української вишивки складається з трьох виставкових майданчиків – меморіальної кімнати знаменитої вишивальниці, Героя України Віри Роїк, експозиції робіт сучасних кримських вишивальниць та зали історії української вишивки.

Багато років майстрині, що навчалися у Віри Роїк, брали участь у спільних виставках «Український рушничок» під керівництвом наставниці; з 2006 р. вони почали працювати окремо, об'єднавшись у групу «Калинонька». До складу цього творчого колективу спочатку входили лише троє – Євдокія Шеко, Світлана Лавренюк і Тамара Білич, однак із часом до спілки увійшли Євгенія Жукова, Галина Дмитрієва, Валентина Носенко та Мері Нікольська (декого з них вже, на жаль, немає серед нас). Вишивальниці працювали на громадських засадах, допомагаючи одна одній. Протягом 2008-2011 рр. вони взяли участь у 16-ти колективних виставках.

У листопаді 2013 р., напередодні Революції Гідності, в Міністерстві культури АР Крим відбулася нарада, під час якої було вирішено вишити великий Рушник Єднання, який вишивали б представники різних національностей і народів, що проживають в Криму. Ідея проекту належала ученицям Віри Роїк. Вишивку рушника було започатковано шевченківським мотивом однієї з робіт майстрині.

Наприкінці лютого 2014 р., у чорні дні російської окупації Криму, в Сімферополі розповіли про роботу над ювілейним рушником, який мав би стати символом єдності народів Криму на вшанування пам'яті Тараса Шевченка. До проекту долучилися майже 20 вишивальниць з різних національних громад Криму; вони мали вишити 40 національних орнаментів, а також мовами своїх народів – чотири останні рядки «Заповіту». Але цього, на жаль, не сталося...

Вшанування пам'яті:

- В Полтаві існує провулок Віри Роїк,
- в селі Войниха Лубенського району вулиця Віри Роїк,
- у Сімферополі площа імені Віри Роїк.

Меморіальні дошки:

- у Сімферополі – на будинку, де мешкала Віра Роїк (вул. Декабристів, 9),

- ✚ на будівлі Гімназії № 9,
- ✚ у місті Кобеляки Полтавської області – на будівлі музею літератури і мистецтв,
- ✚ у місті Лубни Полтавської області – на будинку, де мешкала родина Віри Роїк,
- ✚ у місті Лубни Полтавської області ЗОШ № 7 носить ім'я Віри Роїк, також у школі існує музей імені Віри Роїк,
- ✚ в 2019 році в Гурзуфі відкрили Меморіальну кімнату-бібліотеку Віри Роїк.

Місце для створення Меморіальної кімнати-бібліотеки обрано не випадково. Віра Сергіївна любила приїжджати в Гурзуф на базу відпочинку «Мрія». Тут їй легко дихалося і працювалося.

Засновником Меморіалу про матір є син Вадим Роїк. Він дуже чітко визначив завдання: «Треба зробити все так, як було у мами, щоб відвідувачі почували себе як у гостях у Віри Сергіївни».

У кімнаті-бібліотеці відтворена обстановка справжньої кімнати, де жила і працювала Віра Роїк, зібрані її особисті речі і предмети меблів.

Із нагоди 110-річчя від дня народження Героя України, володарки ордену Княгині Ольги, Міжнародного ордену Миколи Чудотворця I ступеня «За примноження добра на землі», заслуженої майстрині народної творчості України, заслуженої художниці Криму, лауреатки Державної премії Автономної Республіки Крим і премії імені Володимира Короленка Віри Роїк в місті Полтава встановлять меморіальну дошку цій неперевершеній

майстрині вишивки. Відповідне рішення ухвалили 7 квітня 2021 року під час засідання виконавчого комітету міськради. Розмістити знак пам'яті планують на будівлі Полтавської міської школи мистецтв «Мала академія мистецтв» імені Раїси Кириченко.

Багатонаціональна майстерність Віри Роїк зберігає гуманістичні традиції українського народного мистецтва, примножуючи та збагачуючи їх. На одній глибоко символічній картині кримської художниці (Маргарити Фастенко) Віра Роїк зображена зі своїм рушником, малюнок якого символізує мир. Картини виникають з реальності і повертаються в реальність.

Вірі Сергіївні присвячені майже сотні віршів, складені пісні. Витесана кримська художниця в камені, відображена фарбами на полотнах художників.

*Славній пам'яті Героя України,
уродженці м. Лубни Віри Роїк
присвячується*

(із вінка сонетів)

*Я і щораз як на розп'ятті п'яльців,
Мов шила корогви чи прапори,
Неначе кров із вколотого пальця
Я виливала душу в кольори
Немов маяк знедоленим блукальцям
Квітчала гладь узорами згори
Я жар свій дарувала і не жаль
Це іскра Божя – до кінця згорить
Як крайку літ відітне хтось мечем
Я в рідний край вертатиму дощем
Який зшиває землю з небом вранці
Як непідвладну часові красу
Я квітів даруватиму ясу
До спини серця, до відмови пальців*

Сергій Сурмач «Я, Віра...»

Список літератури

Роїк В. С. Мелодії на полотні. Спогади. Вишивки. Відгуки. – Сімферополь : Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2003. – 240 с.

Світ у долонях. Спогади про Героя України, вишивальницю Віру Роїк / упоряд. В. М. Роїк. – Лубни : Лубни, 2018. – 480 с. : іл.

Безнос М. Рушником вишиваним доля пролягла / М. Безнос // Зоря Полтавщини. – 2008. – 11 черв. – С. 3.

Безчасний В. Вшанували землячку-героїню Віру Роїк : [відкрита меморіальна дошка в Лубнах] / В. Безчасний // Вечірня Полтава. – 2013. – 25 верес. – С. 3.

Бобрищев К. О Боже, які візерунки лишила вона на тканині! / К. Бобрищев // Вечірня Полтава. – 2010. – 10 листоп. – С. 12.

Бобрищев К. Віра Роїк / К. Бобрищев // Бобрищев К. Отчий край. Кн. 2. – Полтава : Сімон, 2004. – С. 604-613.

Бобрищев К. Наша землячка, народна художниця, Герой України Віра Роїк зробила завершальний стібок на рушникові національної єдності / К. Бобрищев // Вечірня Полтава. – 2008. – 22 жовт. – С. 8.

Віценя Л. Мелодії вічності на полотнах кримської полтавки : до 100-річчя Віри Роїк / Л. Віценя // Зоря Полтавщини. – 2011. – 22 квіт. – С. 15.

Жовнір Н. Мелодії на полотні : [життєвий і творчий шлях Віри Роїк] / Н. Жовнір // Зоря Полтавщини. – 2016. – 1 лип. – С. 15.

Жовнір Н. Орнаменти долі : до 105-річчя Віри Роїк / Н. Жовнір // Вечірня Полтава. – 2016. – 18 трав. – С. 14.

Обелець Ю. Кримська полтавка Віра Роїк першу свою роботу присвятила Володимирі Короленку / Ю. Обелець // Коло. – 2016. – 8-13 верес. – С. 14.

Роїк В. Пам'ять, яка продовжує життя / В. Роїк // Народна творчість та етнографія. – 2017. – № 3. – С. 113-118.

Грибан Г. Роїк Віра Сергіївна (1911-2010) Г. Грибан // Гортаючи сторінки історії Полтавщини / Г. Грибан. – Полтава : Дивосвіт, 2016. – С. 199-200.

Скобельський В. Нові назви вулиці Полтави / В. Скобельський // Полтавський вісник. – 2016. – 24 серп. – С. 6.

Сотий квітень Віри Роїк. Але вже без неї... // Вечірня Полтава. – 2011. – 4 трав. – С. 7.

Титаренко В. Праця переростає у красу : рецензія на книгу: Роїк В. С. Мелодії на полотні / В. Титаренко // Рідний край. – 2004. – № 1 (10). – С. 181-183.

Титаренко В. Роїк Віра Семенівна / В. Титаренко // Титаренко В. Українська народна. вишивка у творах полтавських майстринь. – Полтава : Інарт, 2008. – С. 119-127.

Шлапак Я. Вона була на гребені хвилі : 25 квітня – 105 років від дня народження Віри Роїк, української вишивальниці / Я. Шлапак // Демократична Україна. – 2016. – 22 квіт. – С. 10.

Електронні ресурси:

Асєєва О. «Ця жінка вишиваю свою долю... [Електронний ресурс] / О. Асєєва // Кримська світлиця : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Сімферополь, 2009. – Режим доступу: <http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=8305> (дата звернення: 18.04.2021). – Назва з екрана.

Конашевич С. Вишите життя «кримської полтавки» Віри Роїк [Електронний ресурс] / С. Конашевич // Голос Криму. Культура : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Крим, 2020. – Режим доступу: <https://culture.voicecrimea.com.ua/uk/vyshyte-zhyttia-krymskoi-poltavky-viry-roik/> (дата звернення: 13.04.2021). – Назва з екрана.

Пэн Д. Весенний вернисаж: лирический репортаж о художественной выставке в Симферополе [Електронний ресурс] / Д. Пэн // relga.ru : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Сімферополь, 2016. – Режим доступу: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4572&level1=main&level2=articles> (дата звернення: 18.04.2021). – Назва з екрана.

Садовський В. І вишите моє життя на ньому... [Електронний ресурс] / В. Садовський // Україна молода : [сайт]. – Електронні текст. дані. – [Б. м.], 2011. – Режим доступу: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1874/171/66619/> (дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

Тарахан В. Шевченківський національний заповідник : Віра Сергіївна Роїк та родина – друзі [Електронний ресурс] / В. Тарахан // Шевченківський національний заповідник : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б. в]. – Режим доступу: <http://shevchenko-museum.com.ua/default/blog/view/254/blog/1/V%D1%96ra-Serg%D1%96yvna-Royik-ta-yiyi-rodina-%E2%80%93-druz%D1%96-Shevchenk%D1%96vskogo-nats%D1%96onalnogo-zapov%D1%96dnika> (дата звернення: 13.04.2021). – Назва з екрана.

Замітки

A series of 20 horizontal dashed lines for writing notes.

Мелодії на полотні

Бібліографічний покажчик до 110-річчя від дня народження Віри Роїк

Укладач:

Ольга Пошибайло

Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

Г. Волкова
О. Пошибайло
О. Якубовський
С. Сичова

Підписано до друку 1.04.2021 32 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесь Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олесь Гончара, 25 а
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net